

Kaupunkien rooli kasvatuksessa kestävään tulevai- suuteen – Espoossa kasvetaan yhdessä kestävään maailmaan

Kristiina Erkkilä

FT, KM, kehittämisjohtaja

Espoon kaupunki, sivistystoimi

kristiina.erkkila@espoo.fi

Tiivistelmä

Kaupungeissa asuu nyt noin puolet maapallon väestöstä, ja niiden väestömäärät ovat edelleen kasvussa. Kaupungit voivat vaikuttaa vahvasti siihen, mihin maailma on menossa. Suomessa kaupungeilla ja kunnilla on suuri mahdollisuus muokata tulevaisuutta jo opetuksen järjestämistehtävän pohjalta. Elinikäisen oppimisen kautta voi-

daan edistää kestävää kehitystä niin tietojen, taitojen kuin asenteidenkin osalta.

UNESCO:n Oppivien kaupunkien verkostossa on tunnistettu, että elinikäisen oppimisen avulla voidaan viedä eteenpäin kaupunkien kannalta tärkeitä arvoja. Verkosto on ottanut erityiseksi tehtäväkseen edistää Agenda 2030:n tavoitteiden saavuttamista kaupungeissa ja yhteisöissä. Espoon kau-

punki on ollut aktiivisesti mukana verkoston toiminnassa ja kehittämisessä sen alusta asti. Espoon maine Euroopan kestävimpanä kaupunkina ja tahtotila Agenda 2030:n tavoitteiden toteuttamiseksi haastavat kaupungin toimijoita. Kestävä elämäntapa ja kestävä kehityksen eteen työskentely on hyvä sisäistää jo mahdollisimman nuorena, vaikka milloinkaan ei ole liian myöhäistä. Es-

poossa tämä on ymmärretty ja kaupungissa on koottu Kestävä kehityksen kasvatuksen ohjelma, joka antaa suuntaa ja innostaa kaikkia kaupungin työntekijöitä toimimaan itse ja olemaan asian lähettiläinää.

Avainsanat: *kestävä kehitys, Agenda 2030, kestävä kehityksen kasvatus, elinikäinen oppiminen*

Kaupungeissa asuu jo lähes puolet maapallon väestöstä. On arvioitu, että vuonna 2030 kaupungeissa on jo 60 % maailman väestöstä. Nopeimmin kaupungit kasvavat Afrikassa, Aasiassa, Latinalaisessa Amerikassa ja Karibian alueella. Muuttuva väestömäärä asettaa kaupungeille uusia haasteita niin ympäristön, talouden kuin sosiaalistenkin rakenteiden osalta. Ei siis ole yhdentekevää, minkälaisen roolin kaupungit ottavat tulevaisuuden muokkaamisessa. Suomessa kaupungeilla ja kunnilla on suuri mahdollisuus muokata tulevaisuutta jo senkin kautta, että niillä on keskeinen tehtävä opetuksen järjestämisessä. Elinikäisen oppimisen rooli tulee entisestään korostumaan nopeasti muuttuvassa maailmassa. Myös elinikäisen oppimisen mahdollistamisessa kunnat voivat olla ratkaisijoina.

Espoon kaupungissa on koettu toimet kestävä kehityksen edistämiseksi tärkeinä ja arvokkaina ja työtä on tehty innolla. Espoon periaatteena on ryhtyä paikallisesti toimiin, vaikka ymmärretäänkin, että vaikutukset ovat globaaleja. Paitsi kaupungin eri toimijat, myös espoolaiset kokevat kestävä kehityksen arvot tärkeiksi omassa elämässään. Espoolaisten työ kestävä kehityksen edistämiseksi on huomattu myös muualla, ja Espoo onkin saa-

nut useita huomionosoituksia toimistaan. Tässä katsauksessa esitellään Espoon kaupungin keskeisiä kestävä kehityksen ja kestävä kehityksen kasvatuksen toimia, jotka voivat olla innoituksena muillekin kunnille ja yhteisöille.

Espoo on Euroopan kestävimpiä kaupunkeja

Espoo on todettu Euroopan kaupunkien kvantitatiivisessa vertailututkimuksessa kahdesti Euroopan kestävimmäksi kaupungiksi. Tutkimus tehtiin hollantilaisessa Tilburghin yliopiston yhteydessä toimivassa Telos-tutkimusinstituutissa (Zoeteman, Mulder, Smeets, & Wentink, 2016; Zoeteman, Paenen, Mulder, & Wentink, 2017). Tutkimus osoitti, että kasvava Espoo on taloudellisilla, sosiokulttuurisilla ja ekologisilla kestävä kehityksen mittareilla mitattuna onnistunut pitämään kehityksensä kestävä. EU-puheenjohtajamaa Hollannin keväällä 2016 teettämässä tutkimuksessa oli mukana yli 140 eurooppalaista kaupunkia. Seuraavana vuonna tehdyn rajatun kohdejoukon seuranta tutkimuksen mukaan Espoo säilytti ykköstilansa Euroopan kestävimpanä kaupunkina. Kaupungin vahvuuksiksi tutkimuksessa nousivat edelleen erityisesti osaaminen, turvallisuus ja luonto.

Kaupungin tavoitteena on pysyä yhtenä Euroopan kestävimmistä kaupungeista ja taata paitsi hyvät palvelut, myös taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kasvua. Espoolaisten kanssa yhdessä koottu ja Espoon strategiana toimiva Espoo-tarina tunnistaa vahvasti sen, että kaupunkilaiset arvostavat luonnonläheisyyttä, turvallisuutta ja osallistumisen mahdollisuutta. Espoossa kestävä tulevaisuus rakennetaan uusilla liikkumisen, rakentamisen ja energiaratkaisuilla, hyvinvointia vahvistavissa kulttuurin, liikunnan, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä ylläpitämällä viihtyisää lähiluontoa ja viheralueita. Kaupungissa ja sen ympäristössä on monia hyviä arvoja, joita tulee vaalia, ja toisaalta osaamista ja ymmärrystä vaalimiseen tulee edelleen lisätä. Tässä työssä kasvatuksella ja koulutuksella on suuri merkitys. (Espoon kaupunki, 2017c.)

Espoo-tarina kuvaa sen, mistä kaupunki on tulossa, missä se on nyt ja mihin se on menossa. Tarinan pohjalta kaupungissa on kehitetty poikkihallinnolliset kehittämissuunnitelmat, joissa pureudutaan suuriin yhteiskunnallisiin haasteisiin siiloja ylittäen sekä poliittisesta että virkamiesjohdosta koostuvissa työryhmissä. Valtuustokauden 2017–2021 neljä poikkihallinnollista kehitysohjelmaa ovat Hyvinvoiva Espoo, Kestävä Espoo, Innostava ja elinvoimainen Espoo ja Osallistuva Espoo. Näistä erityisesti Kestävä Espoo painottuu kestävä kehityksen edistämiseen, vaikka tavoitetta toteutetaan muissakin ohjelmissa osana omaa roolia. Kestävä Espoo -kehitysohjelmissa keskitytään löytämään uusia ratkaisuja, joilla kaupunki olisi hiilineutraali kaupunki vuoteen 2030 mennessä. (Espoon kaupunki, 2017d.)

Espoon kaupungissa on tehty lukuisia toimenpidesitoumuksia

Esfoo liittyi vuonna 2015 kestävä kehityksen ohjelmallaan ensimmäisenä kaupunkina mukaan Suomen kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumukseen. Suomen kestävä kehityksen toimikunta palkitsi Espoon antaman toimenpidesitoumuksen kesällä 2016 vuoden vaikuttavimpana. Espoon sitoumuksessa on huomioitavaa, että kaupunki haastaa toimialansa ja yksikkönsä antamaan omat kestävä kehityksen sitoumuksensa. Kaupunkitason sitoumusta myös tarkistetaan ja uudistetaan sovituin väliajoin. (Espoon kaupunki, 2017b.)

Espoossa toimenpidesitoumuksia oli vuoden 2017 loppuun mennessä tehty jo yli 100 kappaletta. Innokkaimmin sitoumustyökalua on käytetty kouluissa ja päiväkodeissa, mutta työssä ovat mukana kaikki kaupungin toimialat ja niiden eri työyksiköitä ja -yhteisöjä. Annetut lupaukset liittyvät muun muassa lähiluonnon arvostukseen, materiaalien ja tarvikkeiden lainaukseen ja uusiokäyttöön, fiksumpaan liikkumiseen, ruokahävikin vähentämiseen, materiaalilogistiikkaan ja hiilivapaaseen kaukolämpöön.

Demos Helsingin Espoon kaupungille tekemästä sitoumustyön arvioinnista käy ilmi, että lähes puolet kaupungin työyksiköissä tehdyistä kestävä tulevaisuuden teoista vaikutti myös asukkaisiin ja asiakkaisiin. Karkean arvion mukaan sitoumukset ovat vaikuttaneet välillisesti tai välittömästi 140 000 espoolaiseen kaupungin palvelujen käyttäjään tai muissa rooleissa. Esimerkiksi lähes puolet eli 4 700 lasta varhaiskasvatuksessa on sitoumustekojen piirissä.

Käytännössä sitoumustyöllä luodaan kestävää tulevaisuutta yhdessä asukkaiden ja kumppanien kanssa sekä osana pääkaupunkiseutua. Työn tavoite on hyvinvointi fiksussa, ilmastoystävällisessä ja turvallises- sa kaupungissa, jossa arki sujuu ja luonnon monimuotoisuus turvataan. Toimenpidesitoumus on osoittautunut loistavaksi sitouttamisen työkaluksi, sillä valtaosassa sitoumuksia on kysymys isommista tai pienemmistä toimintatavan muutoksista, jotka ovat pysyviä.

Espoo on edelläkävijä tulevaisuuden innovaatioissa

Espeen kaupunki tunnetaan innovatiivisena edelläkävijäkaupunkina monilla eri sektoreilla. Kaupungissa puhutaan innovaatiopuutarhasta. Espoon innovaatiopuutarha (Espoo Innovation Garden) tarkoittaa innovatiivista toimintatapaa ja yhdessä tekemisen kulttuuria. Se on konsepti, jonka tavoitteena on tuoda alueen toimijat yhteen ja vahvistaa yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on myös luoda uusia työpaikkoja ja hyvää elinympäristöä yritysten, yhteisöjen ja asukkaiden yhteistyönä. Espoo Innovation Garden omalta osaltaan myös kertoo ja toteuttaa Espoo-tarinaa. (Erkkilä, 2014; Erkkilä, 2017; Pakarinen & Erkkilä, 2017.)

Tämän rohkean toimintakulttuurin johdosta Espoon kaupunki voitti kansainvälisen Intelligent Community Awards 2018 -kilpailun. Kilpailun teema oli datan hyödyntäminen ihmislähtöisessä palvelujen kehittämisessä (Humanizing Data). Kisan järjesti kansainvälinen kaupunkien ja alueiden asiantuntijaverkosto Intelligent Community Forum (ICF). Ainoana eurooppalaisena kaupunkina seitsemän finalistin joukkoon yltänyt Espoo sai kilpailussa paljon näkyvyyttä sekä uusia verkos-

toja tiedon jakamiseen ja kontaktien luomiseen. Ihmislähtöisten dataratkaisujen avulla espoolaiset toteuttavat kaupungin strategiaa eli Espoo-tarinaa, ratkaisevat kestäväen tulevaisuuden haasteita sekä luovat uusia älykkäitä palveluja ja työpaikkoja. Kaupunginjohtajan mukaan ihmiset, yritykset ja yhteisöt ovat Espoon paras voimavara, joten voittokin kuuluu kaikille. (Espoon kaupunki, 2018a.)

YK:n jäsenmaat sopivat vuonna 2015 kestäväen kehityksen toimintaohjelmasta ja tavoitteista (Sustainable Development Goals, SDG), jotka ohjaavat kestäväen kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030. Niiden pyrkimyksenä on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja turvata hyvinvointi ympäristölle kestäväällä tavalla. Sopimukseen sisältyy 17 erilaista tavoitetta, jotka käsittelevät kestävää kehitystä. Agenda 2030:n kestäväen kehityksen toimintaohjelma ja tavoitteet koskevat maailman kaikkia maita ja ensisijainen vastuu niiden toimeenpanosta on valtioilla. Tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan kuitenkin myös paikallishallinnon, yksityissektorin, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten laajaa osallistumista. Tavoitteet on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

YK:n toimeksiannosta Organization for International Economic Relations (OiER), ja Global Sustainability Index Institute (UNGSII), ovat luoneet 25 kaupungin johtajuusohjelman YK:n kestäväen kehityksen tavoiteohjelman Agenda 2030 edistämiseksi. Ohjelma julkistettiin New Yorkissa heinäkuussa 2018. Espoo sai kutsun viiden yliopistokaupungin joukkoon, johon kuuluvat myös Cambridge Isosta-Britanniasta, Heidelberg Saksasta, Noida Intiasta ja Palo Alto Yhdysvalloista.

Kukin kaupungeista johtaa ainakin yhtä 17 tavoitteesta. Espoon toiminta painottuu oppimiseen, koulutukseen ja innovaatioihin. Valitut kaupungit sitoutuvat saavuttamaan YK:n tavoitteet vuoteen 2025 mennessä. Kukin osallistuva kaupunki ohjaa ja tukee myös muita kaupunkia, erityisesti yhtä afrikkalaista tai aasialaista kaupunkia, joka sitoutuu saavuttamaan kestävän kehityksen tavoitteet vuonna 2028.

Kaupunginjohtajan johdolla asiasta valmistellaan vuoteen 2025 kestävä projekti, joka koskee koko kaupungin toimintaa erityisesti valittuun teemaan eli oppimiseen, koulutukseen ja innovointiin liittyvissä asioissa. Työssä keskeisiä ovat kumppanuudet ja osallistaminen. Tavoitteena on saada mukaan koko Espoo, kaupunkiorganisaatio, yritykset, yhteisöt ja tärkeimpänä asukkaat. Keskeisinä kumppaneina tulevat olemaan Espoossa toimivat suuryritykset sekä tutkimusorganisaatiot. Yhteistyöhön haetaan aktiivisesti myös start up-, pk- ja kasvuyrityksiä.

Oppivat kaupungit tukevat elinikäistä oppimista ja kestävä kehitystä

UNESCO on perustanut vuonna 2013 Oppivien kaupunkien verkoston (Global Network of Learning Cities, GNLC), jossa on keskeistä, että siihen kuuluvat kaupungit ovat ymmärtäneet elinikäisen oppimisen keinona viedä eteenpäin kaupunkien kannalta tärkeitä arvoja. Oppivien kaupunkien verkosto on ottanut tehtäväkseen edistää ja tukea kaikkien 17 YK:n Agenda 2030 tavoitteen saavuttamista kaupunkien kautta. Erityisenä painopisteenä ovat SDG-tavoite 4, jossa taataan kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet, sekä SDG-ta-

voite 11, jossa taataan turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuin yhdyskunnat. UNESCO:n Oppivien kaupunkien verkosto tukee ja parantaa elinikäisen oppimisen käytäntöjä maailman kaupungeissa. Verkoston tärkeimpiä tehtäviä on tarjota inspiraatiota, tietoa ja osaamista sekä välittää parhaita käytäntöjä. UNESCO:n Oppivien kaupunkien kestävän kehityksen tavoitteiden toimintaoppaassa esitetään konkreettisia lähestymistapoja ja vinkkejä vihreiden ja terveellisten, tasa-arvoisten ja osallistavien sekä ihmisarvoiseen työhön ja yrittäjyyteen tähtäävien oppivien kaupunkien työlle. Keskeisenä ajatuksena on, että kaupungit voisivat ottaa nykyistä suurempaa roolia ihmisten henkilökohtaisen kehittymisen tukemisessa. (UNESCO Institute of Lifelong Learning, n.d.; UNESCO Institute of Lifelong Learning, 2017.)

Espoon kaupunki on ollut mukana Oppivien kaupunkien verkoston rakentamisessa sen alusta asti. Vuonna 2015 UNESCO palkitsi Espoon edelläkävijyydestä elinikäisen oppimisen edistäjänä ja kansainvälisen verkoston periaatteiden toteuttajana. Espoo ja muut oppivat kaupungit tunnustavat oppimisen merkityksen kaupungin ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja kasvun perustana. Ne ovat edelläkävijöitä vastatessaan muuttuvan ympäristön haasteisiin uusilla ideoilla ja sitoutuessaan elinikäisen oppimisen edistämiseen. Elinikäisellä oppimisella on ratkaiseva merkitys myös kestävän yhteiskunnan rakentamisessa. (Erkkilä, 2015; Espoon kaupunki, 2015.)

Oppivan kaupungin rakentaminen perustuu yhteiselle näkemykselle ja innovaatioille, joita syntyy eri osapuolten yhteistyössä. Siksi tavoitetta edistetään yhdessä kuntalaisten, luottamushenkilöiden, muiden koulutusorganisaatioiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Espoo hyödyntää kehit-

tämistyössä espoolaista asiantuntemusta ja tarjoaa kehittämiskumppanuutta oppilaitoksille, yhteisöille ja yrityksille niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisesti. Kaupungin rooli on luoda edellytyksiä, koota verkostoja ja tarjota paras mahdollinen alusta oppimiselle. Oppiva Espoo -työssä edistetään yhteistä pääviestiä: Espoossa oppiminen on arvokasta. (Espoon kaupunki, 2018c.)

Kestävän kehityksen kasvatusta Espoossa

Kestävää kehitystä suoraan edistävien toimien lisäksi on erittäin tärkeää ymmärtää, että kestävän kehityksen ajatteluun pitää myös määrätietoisesti kasvattaa ja kouluttaa. Espoossa on puhuttu Kestävästä elämäntavasta, joka vaatii tuekseen ”*ekososiaalista sivistystä*”. Ekososiaalisessa sivistyksessä on kyse tulemisesta tietoisesti yhteisestä rajallisesta maailmasta, jonka jaamme päivä päivältä useamman ihmisen kanssa. Se on inhimillisen kasvun kautta saavutettava ymmärrystä sellaisista ihmisenä olemisen oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka perustuvat riippuvuuteen luonnosta ja toisista ihmisistä. Ekososiaalinen sivistys johtaa ekologisesti ja sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen jokapäiväisessä elämässä.

Kestävä elämäntapa mahdollistaa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisen. Elämäntapa pitää sisällään asenteet ja teot, joiden yhteisvaikutuksella saavutetaan vaikuttavuutta. Kaupunki voi monella tavalla edistää Kestävän elämäntavan kehittymistä. Ratkaisut liittyvät yhdyskuntien suunnitteluun, kulutustottumuksiin, kierrätykseen, asiointiratkaisuihin, eri ikäluokkien ja väestöryhmien sujuvan asioinnin kehittämiseen, osallisuuden lisäämiseen, sähköisten palvelujen kehittä-

miseen sekä moniin kunnan tarjoamiin palveluihin. Kestävän elämäntavan rakentamista tuetaan erityisesti opetuksessa ja kasvatuksessa.

Useat espoolaiset päiväkodit ja koulut ovat ottaneet kestävän kehityksen kasvatustyön tehtäväkseen. Monet niistä ovat hakeneet itselleen esimerkiksi OKKA-säätiön Vihreä lippu -merkkiä osoittamaan sitoutumista kestävän kehityksen kasvatustyöhön (Education for Sustainable Development, ESD). Jotkut ovat sisällyttäneet tämän tulokulman omiin toimenpidesitoumuksiinsa, joita kasvattajat ja kouluttajat Espoossa ovat ahkerasti tehneet. Kestävän kehityksen kasvatusta ei ole kuitenkaan vain varhaiskasvatuksen ja opetuksen tehtävä. Se on jokaisen Espoon kaupungin työntekijän ja jokaisen espoolaisen asia. Kuka tahansa voi olla innostaja tai tukija ja ennen kaikkea toimija kestävän kehityksen kasvatuksessa. Tätä ryhdyttämään Espoossa on koottu Kestävän kehityksen kasvatuksen ohjelma 2018–2021, joka antaa raamit ja tavoitteet tälle KEKEKA-nimellä kulkevalle työlle. Kestävän kehityksen kasvatusta varten toimii eri toimialoilla ja yksiköissä useita eri ryhmiä. KEKEKA-työn johtamiselle on luotu Espoossa rakenteet. Kestävän kehityksen kasvatuksella on ohjausryhmä, joka ohjaa, seuraa ja edistää asiaa. Se raportoi sivistystoimenjohtajalle, joka vastaa asiasta kaupunkitasoisesti. Toimekkaat-ryhmä koostuu eri toimialojen kestävän kehityksen kasvatuksesta innostuneista henkilöistä, ja se suunnittelee KEKEKA-työn toimeenpanoa kaupunkitasoisesti, jakaa hyviä käytäntöjä ja myös kokoaa raportin toiminnasta vuosittain. (Espoon kaupunki, 2018b.)

Yksi tapa aktivoida kaupungin omaa henkilöstöä kestävän kehityksen asioissa on ekotukihenkilöiden koulutus. Es-

poon kaupungin ensimmäiset ekotukihenkilöt koulutettiin syksyllä 2009. Kaupungin työyksiköihin on koulutettu jo yli 500 ekotukihenkilöä. Työyhteisöihin nimettyjen ja koulutettujen ekotukihenkilöiden tärkein tehtävä on kannustaa ja opastaa muita ympäristövastuullisiin toimintatapoihin. Ekotukihenkilön rooli räätälöityy työpaikan ja tekijän mukaan. Käytännössä ekotukitoiminta näkyy mm. energiansäästönä, jätteiden vähenemisenä ja ympäristöä säästävinä hankintoina ja liikkumisvalintoina. Samalla säästyy luonnonvaroja, materiaalia ja rahaa, ja aiheutamamme ilmastovaikutukset pienenevät. Ekotukitoimintaa koordinoi Espoossa ympäristökeskus. Ekotukitoimintaa on Suomessa lähes 30 kaupungissa. (Espoon kaupunki, n.d.a.)

Ympäristökeskus on järjestänyt myös kaupungin yksiköille ekoteko-kilpailun. Ekoteko-kilpailussa työyhteisöjä pyydettiin ilmiantamaan fiksuja toimintatapoja, jotka liittyivät esimerkiksi energiansäästöön, liikkumisvalintoihin, hankintoihin tai materiaalin kulutuksen ja jätemäärien vähentämiseen. Tällaisilla kilpailuilla on mahdollisuus herätellä ja aktivoida sellaisiakin toimijoita, jotka eivät ole aiemmin olleet aktiivisia. (Espoon kaupunki, 2017a.)

Espoo on Reilun kaupan kaupunki jo vuodesta 2009 ja sitoutunut myös tämän arvonimen myötä globaalin oikeudenmukaisuuden edistämiseen. Espoo ja espoo-laiset oppilaitokset ovat tässäkin asiassa kestävän kehityksen edelläkävijöitä, ja Espoosta löytyy myös Suomen ensimmäinen Reilun kaupan koulun arvonimen saanut perusopetuksen oppilaitos. (Espoon kaupunki, n.d.b.)

Espoo oli ensimmäinen kaupunki Suomessa, joka hyväksyttiin vuonna 2011

mukaan Tokiossa sijaitsevan YK-yliopiston RCE-verkostoon (Regional Centres of Expertise on Education for Sustainable Development). Jäsenyys verkostossa perustuu haluun toimia kestävämmän tulevaisuuden puolesta. Eri maiden RCE-verkoston jäsenet jakavat tutkimustietoa, hyviä käytänteitä ja kokemuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Sittemmin Espoon kaupunki ei enää ole RCE-kotipesä, vaan toiminta on pääkaupunkiseudulla kaupungeista riippumatonta, asian tärkeäksi kokevien henkilöiden toimintaa.

Mitä Espoon kestävän kehityksen käytänteistä ja kokemuksista voi oppia?

Espoossa on herätetty ja innostuttu edistämään kestävästä kehityksestä ja ymmärretty myös, miten tärkeää on erikseen tuoda esille ja toimia kestävän kehityksen kasvatuksen saralla. Lähtökohtana työlle on, että toimitaan paikallisesti ja lähellä, mutta ymmärretään, että samalla toteutetaan globaalistakin tärkeitä, koko maapallon hyvinvointia edistäviä tavoitteita.

Saadakseen suurempaa vaikuttavuutta, on hyvä, jos kaupunki voi toimia tärkeäksi kokemiensa asioiden veturina erilaisissa verkostoissaan. Yhteistyöverkostojen kautta kaupunki voi niin omassa toiminnassaan kuin myös kumppanina olevien koulutusorganisaatioiden kautta tehokkaasti levittää kestävän kehityksen ja kestävän kehityksen kasvatuksen tavoitteita. Näin ehkä sellaisetkin organisaatiot, jotka eivät olisi muuten priorisoineet kestävän kehityksen tavoitteita, voivat ottaa yhteisten päämäärien kautta niitä agendalleen. Espoon vahvan tahtotilan johdosta niin alueen ammatilliset oppilaitokset kuin korkeakoulutkin ovat tunnistaneeet ja liisänneet kestävän kehityksen asioita omas-

sa toiminnassaan. Tässäkin asiassa tehokainta on edetä innostavien esimerkkien ja yhteistyön kautta sekä jakamalla omia parhaita käytäntöjään muille.

Lähteet

Erkkilä, K. (2014). Espoo is a Smart City through Collaboration. *Interdisciplinary Studies Journal*, 3(4), 218–226.

Erkkilä, K. (2015). Case Study: Espoo, Finland. Teoksessa R. Valdes-Cotera, N. Longworth, K. Lunardon, M. Wang, S. Jo, & S. Crowe (toim.), *Unlocking the Potential of Urban Communities – Case Studies of Twelve Learning Cities* (ss. 60–73). Hampuri: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

Erkkilä, K. (2017). The City of Espoo is seeking new solutions for its big challenges. Teoksessa T. Ranta-Meyer (toim.), *Co-constructing Creative Collaboration*. HTW-Metropolia publications 1/2017. Luettu osoitteesta <http://perspectives.metropolia.fi/49/the-city-of-espoo-seeking-new-solutions-for-its-big-challenges/>

Espoon kaupunki. (n.d.a). *Julkaisuja ja tietoa Espoon ympäristön tilasta ja ympäristöasioiden kehittymisestä*. Luettu osoitteesta [https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Julkaisuja_ja_tietoa_Espoon_ympariston_t\(157\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Julkaisuja_ja_tietoa_Espoon_ympariston_t(157))

Espoon kaupunki. (n.d.b). *Reilun kaupan kaupunki Espoo*. Luettu osoitteesta <https://www.espoo.fi/reiluespoo>

Espoon kaupunki. (2015). *Espoo palkittiin elinikäisen oppimisen edelläkävijäkaupunkina*. Luettu osoitteesta [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoo_palkittiin_elinikaisten_oppimisen_e\(77117\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoo_palkittiin_elinikaisten_oppimisen_e(77117))

Espoon kaupunki. (2017a). *Ekoteko-kilpailu nosti esiin Espoon kaupungin työyhteisöjen ympäristötekoja*. Luettu osoitteesta [https://www.espoo.fi/fi-FI/Ekotekokilpailu_nosti_esiin_Espoon_kaup\(118328\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Ekotekokilpailu_nosti_esiin_Espoon_kaup(118328))

Espoon kaupunki. (2017b). *Espoon kaupunki innostui kestävän kehityksen toimista*. Luettu osoitteesta [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki_innostui_kestavan_kehity\(130627\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki_innostui_kestavan_kehity(130627))

Espoon kaupunki. (2017c). *Espoo-tarina*. Luettu osoitteesta https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteke/Espootarina

Espoon kaupunki. (2017d). *Kestävä Espoo -kehitysohjelma*. Luettu osoitteesta <https://www.espoo.fi/kestavakehitysohjelma>

Espoon kaupunki. (2018a). *Espoo Innovation Garden -maailman älykkäin yhteisö*. Luettu osoitteesta [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoo_Innovation_Garden_maailman_alykka\(142927\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoo_Innovation_Garden_maailman_alykka(142927))

Espoon kaupunki. (2018b). *Kestävän kehityksen kasvatus Espoossa 2018-2021*. Luettu osoitteesta https://www.espoo.fi/materiaalit/espoo_kaupunki/verkkolehti/kestavan-kehityksen-kasvatus-espoo-18-21/

Espoon kaupunki. (2018c). *Oppiva Espoo*. Luettu osoitteesta https://issuu.com/espoo/kaupunki/docs/oppiva_espoo

Pakarinen, T., & Erkkilä, K. (2017). Kokeilukulttuuria kunnissa - Uskalla kokeilla ja verkostoitua. Teoksessa I. Nyholm, A. Haveri, K. Majoinen, & M. Pekola-Sjöblom (toim.), *Tulevaisuuden kunta* (ss. 297–309). Helsinki: Kuntatalon paino.

UNESCO Institute of Lifelong Learning. (n.d.). *UNESCO Global Network of Learning Cities*. Luettu osoitteesta <http://uil.unesco.org/lifelong-learning/learning-cities>

UNESCO Institute of Lifelong Learning. (2017). *Learning Cities and the SDGs: A Guide to Action*. Luettu osoitteesta <http://uil.unesco.org/lifelong-learning/learning-cities/learning-cities-and-sdgs-guide-action>

Zoeteman, K., Mulder, R., Smeets, R., & Wentink, C. (2016). *Towards Sustainable EU Cities*. A quantitative benchmark study of 114 European and 31 Dutch cities. Tilburg: Telos.

Zoeteman, K., Paenen, S., Mulder, R., & Wentink, C. (2017). *Benchmarking Sustainability performance of Espoo with selected EU cities*. A 2017 benchmark study of 15 selected high scoring cities in Northern Europe, prepared for the city of Espoo, Finland. Tilburg: Telos.

